

Az antihős ránk hagyta kardját

Antal László halálára

Népszabadság • [Csillag István](#) • 2008. szeptember 29.

Hatvanöt éves korában elhunyt Antal László közgazdász - tudatta a család szombaton.

Nagyapám mondta egyszer: "Az ember a rangját belül hordja!" A legrangosabb közülünk Antal László, ahogy mi szeretjük hívni, Antal Laci: a reformközgazdászok koronázatlan, kalapos királya levetette földi közlegényi egyenruháját, és csendesen elment.

Gondolatait, ötleteit politikusok, miniszterek, akadémikusok, nemzetközi hírvű tudósok használták. "Kérkedtek vele" vagy egyszerűen ellopták. Kevesen ismerték be, hogy ami a fejükben van, amit javasolnak, amivel érvelnek Tőle, Antal Lacitól vették, Tőle ered. Antal Laci az egyetem elvégzése után azonnal a Pénzügyminisztérium akkor éppen forrongó, a szocializmus gazdaságát megújítani, reformálni akaró közegébe került. Szorgalmára, sakkjátszmákon próbált briliáns eszére, határtalan munkabírására, ötletességére azonnal felfigyelt a miniszter, a vezetés. Minden kérdésre képes volt készülni és felkészülten válaszolni, tanulva tanítani, ontani a javaslatokat, elemzéseket anélkül, hogy szolgálataiért bárki azt gondolhatta volna, előmenetelben, pénzben ellenszolgáltatást vár. Nem csak a munkában, mindenben önzetlen volt. A barátságban, a szikrázó gondolatcsatában volt önző. Csak a legjobbakkal szeretett mérkőzni, együtt lenni.

És mert, hogy az egyetemre kerülése előtt kijárta az élet egyetemét, hiszen rakkoló, alkalmi munkásként, súlyos bútorokat, terheket cipelő kocsikísérőként a magukat arisztokratának képzelő rangosok között is megmaradt plebejusnak. A Laci elnevezés nemcsak kedves, szeretetre méltó, örökké hamisan csillogó szemű lényének szólt, hanem egyfajta csendőrpertut is kifejezett.

Antal Laci - mint mesteri sakkjátékos - előre tudta, kiszámította főnökeinek minden lehetséges rossz és jó húzását, jó és rossz lépését. Bizott abban, hogy pontos elemzéseivel, tanácsaival, ötleteivel a jó húzások, a jó lépések felé tudja terelni őket, de belül többnyire tudta, hogy ösztönösen - érdekeiknél fogva - mindig a rossz mellett döntenek. Elemezte és bemutatta, hogy az 1968-ban - szinte ösztönösen - elindított magyarországi gazdasági reformok nemcsak gyorsabb gazdasági növekedést, hanem elviselhetőbb emberi világot, valamivel nagyobb szabadságot teremtettek. Nem meggyőződésből, hanem következtetései gyakorlati és érzelmi következményeként került közel a szamizdatban publikáló, a szocialista rendszer által üldözött ellenzékiekhez. Vállalni nem vállalta és nem is vállalhatta sorsukat, de vállalta őket, példamutatásukat. Társuk, segítőkük, konzulensük maradt haláláig. Ha valaki, akkor ő hitt abban, hogy az emberek jólétét sokszor olyan döntések segítik elő, amit maguk nem választanának önként, jó kedvvel. Ha valaki, akkor ő tudta, hogy a megtakarítás hozhatja el az emberibb életet, és ugyanakkor, mivel évekig élte a rakodómunkások életét, azt is tudta, hogy a megtakarítás lemondást jelent. Azt is: a "cukros

tésztákról álmodók" aligha győzhetők meg szépszerével, hogy lemondjanak gyerekeik vagy unokáik életének könnyítése érdekében arról, hogy legalább egyszer napjában szalonnát is egyenek a kenyérükhöz, vagy megigyanak egy fröccsöt.

Elemzései megértő módon íródtak. Megértő volt nemcsak az "emberekkel", de a hatalmasokkal szemben is. Megértette, miért nem merik megvalósítani azt, amiről belül maguk is tudják, hogy tenniük kellene. Megértette a hatalmasok mindennapos árulását, ezért is használták újra- és újra gondolatait és őt magát, mert biztosak voltak benne, hogy, jóllehet, pontosan látja, nem fogja elítélni őket mindennapos, szemfogatóan előadott gyávaságukért.

Kegyetlen csak önmagához volt. Írta az anyagokat, olvasta és javította a sokszor értelmetlen előterjesztéseket, erejét nem kímélve dolgozott végig - ha kellett - akár negyvennyolc órát. Ha már mindenki kidőlt, ott volt Antal Laci.

Mindent Tőle tanultunk. Megszégyenültünk - noha soha nem szégyenített meg -, ha dumával helyettesítettük a megalapozott elemzést, javaslatot, ha nem olvastuk el a tegnap megjelent felfedezést, ha kitértünk a vita, a verseny, a harc elől. Nem "sumákkolt". Tudta, mindenkit a maga eszközeivel, a saját pályáján kell legyőzni, amihez felkészültség, szorgalom, bátorság és hit kell. Nem véletlen, hogy a jelmondata sokáig Károlyi Mihály emlékiratainak üzenete volt: "Hit, illúziók nélkül!" Bennünk nem engedte kihunyni az illúziót, hogy a világ jobba tehető, megváltoztatható, és meg is kell változtatni.

Alig hiszem, hogy van a hazai gazdaság folyamatos és fokozatos botladozásairól mélyebb elemzés, mint az általa írt "Fejlődés - kitérővel", vagy a rendszerváltás gazdasági foratókönyvéül szolgáló "Fordulat és reform", amelynek egyik, de számunkra mindig iránytűként szolgáló szerkesztőjeként zökkenőmentesebbé tette az új világ eljövételét. Bármit írok, bármit próbálok összerakni, magam előtt látom kicsit ironikusan, kicsit önironikusan összecsippentett, ravaszskásan csillogó szemét. Most már örökké.